

*Renaud överger Armida för att dra ut i strid. Foto Västergötlands museum.
OBS! Skadorna i tapeten har retuscherats på denna bild.*

Renaud och Armida

Om en gammal fransk tapet

Intresset för antikens konst och kulturliv stod på topp under empiren i början av 1800-talet. Allt som kunde knytas till de gamla grekerna, egyptierna eller romarna tolkades in i samtidens arkitektur, möbelkonst och klädmode. Under den här perioden trycktes i Frankrike s.k. *panoramatapet* i stort antal och med mer än hundra olika motiv, oftast i en slags nyklassisk stil. Tapetsviten visade storslagna utsikter och hade namn som "Romerska ruiner", "Franska hamnar" och "Bosporens stränder"; andra byggde på klassiska litterära verk och hette "Amor och Psyche", "Telemakus äventyr" m m. Utsikterna eller historierna utspelade sig på alla väggar i ett rum. Tapeter av det här slaget är kända på ett tiotal herrgårdar i Skaraborg.

I samband med en renovering av huvudbyggnaden på Ryfors vid Mullsjö i början av 1840-talet lät godsägaren Gudmund Sager sätta upp en sådan fransk panoramatapet i stora salongen. Bilden här intill kommer från denna tapet. Sviten skildrade olika scener ur "Det befriade Jerusalem", eller som den också kallas, "Renaud och Armida". Liksom många andra panoramatapeter trycktes den av firman Dufour & Leroy i Paris omkring 1830.

"Det befriade Jerusalem" är den italienske renässansdiktaren Torquato Tassos (1544-95) mest berömda verk, utgivet 1581. Handlingen är förlagd till det första korstågets slutskede år 1099 och handlar om den kristne riddaren Renaud som deltog i befriandet av Jerusalem, där muslimerna hade

härskat sedan 600-talet. Under tiden kämpar han mot sina känslor för och kärleken till den förfriska trollkvinnan Armida.

Historien om Renaud och Armida var länge livskraftig i södra Europa, men är kanske inte fullt så spridd i Norden. Den dramatiska handlingen lämpade sig bra att omsätta i bild och det dröjde inte länge förrän samtidens konstnärer tog sig an motiv från berättelsen. Redan under barocken på 1600-talet målade bland många andra den flamländske artisten Van Dyck motiv från berättelsen, och på 1700-talet målade t ex fransmannen Boucher liknande scener.

Om man vill söka en tänkbar förebild till den franska panoramatapeten får man emellertid bege sig till 1700-talets Italien. Den venetianske målaren Giovanni Battista Tiepolo (1696-1770) anses vara en av det italienska dekorationsmåleriets främsta mästare. Han var framför allt verksam i mitten av 1700-talet och dekorerade otaliga privatpalats och lantvillor, vars ägare ville ha sin miljö förhärligad med konst av hög kvalitet. Ett sådant hus var palazzo Cornaro i Venedig, där Tiepolo på 1740-talet skall ha utfört en serie målade väggfält i "spegelkabinettet". Ett tiotal målningar är kända för att ha prytt väggarna i detta rum, alla avbildande episoder ur "Renaud och Armida". Tiepolo tolkade här dramatiken och romantiken i Tassos verk. Särskilt tydligt framställdes konflikten mellan kärleken till Armida och plikten för Renaud att genomföra sitt uppdrag, dvs befriandet av det Heliga Landet från muslimerna.

Målningarna i palazzo Cornaro kan, åtminstone delvis, ses som en förebild till motiven i den nära ett hundra år yngre panoramatapeten från Paris. Tapeten skulle precis som i Venedig pryda alla väggar i ett rum, och samtidigt illustrera en historia som samtidens människor förmodligen var mer eller mindre bekant med. Om Gudmund Sager på Ryfors kände till allt detta, eller mera på måfå beställde en av de många moderna franska panoramatapeterna till sin salong må vara osagt, Ryfors är i alla fall det enda godset i Sverige där tapetsviten "Renaud och Armida" numera är känd för att ha funnits.

Tapeten trycktes i 32 olika våder, där grupper om 4 till 6 st. bildade motiv med scener ur berättelsen. Till tapeten hörde en beskrivning så att man kunde sätta upp våderna i rätt ordning. Just denna scen består av våderna 18-21 och visar Renaud när han blir övertalad av sina följeslagare Ubaldo och Carlo, dansken, att överge Armida på De Lyckliga öarna (som var Romarnas namn på Kanarieöarna). Tapeter av det här slaget trycktes för hand med graverade tryckblock av trä. Det behövdes en tryckplatta för varje färg, och alltså flera för varje del av mönstret. Det blev många tryckblock att hålla reda på. "Renaud och Armida" är tryckt med inte mindre än 71 olika färger, varav 30 gick åt bara för figurerna. Antalet tryckblock uppgick till svindlande 2.386 stycken, varav 898 användes enbart för figurerna!

"Renaud och Armida" for under en period mycket illa på Ryfors, och resterna är idag nedtagna. Ett större fält finns på det närbelägna Margretholm, och nyare forskning har kommit fram till att det bör ha funnits två exemplar av tapeten i Sverige. De fragmentariska delar som ännu kan ge ett intryck av tapetsvitens forna glans och färgrikedom finns sedan slutet av 1980-talet i Västergötlands museum.

*Thomas Carlquist
Byggnadsantikvarie, Västergötlands museum*